

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisorile nefrancate nu se
primesc.
Manuscrisurile nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukas Nachf.,
Nur. Augenfeld & Emerio Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelk.
In Budapesta la A. V. Golber-
ger, Ekstein Bernat, Iuliu Le-
opold (VII Erzsébet-körnt).
Prețul inserțiilor: o serie
garantată pe o coloană 10 bani
pentru o publicare. Publicări
mai dese după tarifar și Invo-
ială. — RECLAME pe pagina
B-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumără la toate ofi-
cile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare
târgul Inului Nr. 30. etajiu
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 6 cor.
Cu dusul acasă: Pe un an 24
cor., pe șase luni 12 cor., pe
trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele, cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 160.

Brașov, Luni-Marti 22 Iulie (4 August).

1908.

Jocul cu »organizarea«.

Este o istorie veche, că cei-ce dețin azi puterea în stat au urmărit și urmăresc sistematic, fără cel mai mic regard, ori-ce mișcare în sânul nostru, al Românilor, ce are de scop organizarea noastră pe bază politică națională.

Încă înainte de a veni la putere guvernul Andrassy, cel dintâiu guvern unguresc, după atentatul ce s'a săvârșit în contra dietei transilvane dela Sibiu, prin conchemarea unei diete la Cluj, compusă pe alte baze după legea electorală feudală, cu eliminarea totală a reprezentării poporului român, conservatorii unguri, cari ajunseră pe atunci a avea o influență mare la curte și la guvernul central din Viena, au reușit prin intrigile lor, hrânite de lipsa de energie și de solidaritate deplină a Românilor, să zădărnicească încercarea acestor din urmă de a ținea un congres național cu scop de a se organiza pentru lupta ce li-se impunea prin nouăle uneltiri în contra autonomiei Transilvaniei și a drepturilor politice naționale, câștigate de către Românii ardeleni prin legile aduse de dieta din Sibiu și sancționate de către Domnitor. De atunci, încurajat de acest succes dobândit de uniuniști, n'au mai încetat de a întrebuița toate mijloacele licite și ilicite, ca să împiedece pe Români de a se reculege, organizându-se politicește. Arma lor cea mai tare a fost întotdeauna intriga, care țânțea la desbinarea noastră, lucrare ce li-se ușura prin însăși slăbiciunile și neînțelegerile din sânul nostru.

Așa a fost atunci și așa a rămas până în ziua de azi. Esecțiune a făcut întru câțva numai periodul dela 1881 până la 1894, când Românii din Ardeal, Bănat și Țara ungurească s'au avântat la o acțiune comună inaugurată de conferința națională din 1881, care și-a formulat un program național și s'a organizat pe temeiul legilor existente cu comitete electorale permanente, alese pe câte un period legislativ.

Mișcarea de atunci a Românilor noștri a fost atât de viguroasă, încât guvernul Tisza n'a îndrăznit să împiedece acea organizare a partidului nostru național, în forma și chipul cîm se inițiasse pe baza legilor și praxeii constituționale în vigoare. Au trebuit să treacă 12 ani, în care timp guvernul Tisza s'a retras și a venit altele după el, și au trebuit, ca prin nenorocitele experimente, zise memorandumiste, să se dea pe față toate slăbiciunile, să se învrăjbească între sine cei din pătura noastră conducătoare și să se alarmeze lumea și țara prin provocarea neghioabă a aparenței, că ceace se petrece la noi ar sta în legătură cu planuri și agitațiuni secrete din România; au trebuit să se întâmple toate acestea, pentru-ca guvernul unguresc să aibă un pretext mai mult de a declara, că funcționarea partidului nostru național e primejdioasă statului și deci nu mai poate fi tolerată.

La 1894 condamnarea și închiderea membrilor comitetului central al partidului nostru a fost semnalul pentru puterea statului să năvălească în contra organizațiunii noastre politice și s'a început tristul period, în care numai Dumnezeu știe cum am fost feriți a ne cufunda cu totul în chaosul ce l'au produs de o parte dușmănia și forța brutală, de altă parte relele porniri, destrăbălarea și incapacitatea, ce se cocoțase în fruntea trebilor noastre naționale și care în loc să ajute strica și compromitea tot mai mult cauza partidului național.

Ordonanțele lui Hieronymi, cu toate ce le-au venit în ajutor, au reușit de a face în amintitul period imposibilă ori-ce lucrare de organizare serioasă a Românilor, fie restrânsă și numai între cadrele legii electorale.

Activiștii din era nouă au crezut, că dacă vor alege deputați vor putea, ca cu ajutorul acestora să facă să continue organizarea și sub regimul ordonanțelor lui Hieronymi. Cât de rău s'au înșelat aceștia în calculul lor, nu mai trebuie să spunem.

Cea mai vie dovadă pentru aceasta este așa numita sentință dela Arad, ce au vedus-o căpitania sau direcțiunea poliției de acolo în contra deputaților Dr. N. Oncu, Dr. Ioan Suci, Dr. St. C. Pop, Vasile Goldiș și a avocatului Mihai Veliciu, acuzați că au înființat o reuniune politică fără statute aprobate de guvern și, după ce acuzarea aceasta nu s'a putut susține, găsiți vinovați de contravențiunea de a fi conchemat și ținut adunare politică, ce n'a fost anunțată și permisă de autoritate.

Cetitorii noștri cunosc cuprinsul sentinței și știu ce s'a petrecut.

În motivele sentinței se vorbește în ambele cazuri de intențiunea de a inaugura în Arad „clubul partidului naționalist regnicolar“ și să amintește un proiect de statute ce poartă titlul: „Organizarea partidului și clubului parlamentar al naționalităților“. În punctul prim al acestui statut se zice, că această organizare va cuprinde pe membrii români, slovaci și sârbi ai corpului legislativ ungar, cari profesază aceleași principii politice; ei formează un partid politic și înființează un club comun.

Așadară nu mai este vorbă de partidul național român, din care cauză polițaiul dela Arad nu s'a putut provoca la ordonanțele lui Hieronymi, ci după multă bătae de cap a aflat o chichiță și, neputând să tragă la răspundere pe numiții acuzați pentru contravențiune, din cauză că ar fi format o reuniune fără statute aprobate, s'au legat de împrejurarea, că adunarea pentru inaugurarea clubului n'a fost înainte anunțată și n'a fost permisă de autoritate.

Compatrioții noștri unguri firește, că nu ajung niciodată într'o astfel de situație în întrunirile lor de organizare a partidelor dietale. Ei se bucură nelimitat de toată libertatea mișcării. Poziția Românilor este și rămâne exemtă. Ei nu sunt recunoscuți nici ca partid român, nici ca partid na-

ționalist, în ce privește dreptul lor egal cu Ungurii, ba acum ese la lumină, că, deși multele amenințări, că deputații lor vor fi alungați cu toții din dietă, nu s'au realizat încă până acuma, ei nici ca partid naționalist nu sunt de fapt tolerați între cadrele constituțiunii ungurești.

Ceea-ce bate la ochi în fața violenței brutale, ce se pune în aplicație de adversarii Românilor, este optimismul ce-l mai desfășură încă în toate formele politicienii noștri, cari trăiesc din mână 'n gură. Deputatul Goldiș în declarația sa, ce-o face despre sentința dela Arad în „Tribuna“, se miră că căpitanul poliției n'a osândit pe deputați pe motivul că ei au declarat cu toții, că au primit asupra lor organizarea partidului dietal naționalist și că urmează înainte cu activitatea lor pentru această organizare. Aceasta pare naiv, mai ales după-ce însuși recunoaște, că sentința poate avea menirea de-a arăta streinătății liberalismul maghiar, ear înăuntrul țării de a face totuși imposibilă organizarea „partidului regnicolar naționalist“. Puțină speranță ne dă d-sa punând în vedere, că cestiunea se va desbate într'o apropiată conferință a tuturor deputaților.

Noi suntem de părere, că aici nu mai o cură radicală poate folosi și că nu deputații singuri, ci numai întreg poporul român, cu toți factorii și cu toate forțele sale disponibile, va putea să aducă o schimbare în aceste triste relațiuni, printr'o acțiune energică, prevăzătoare și cu totul neatârnată.

Alegerea patriarhului sârbesc. Sâmbătă a avut loc, după cum am anunțat, alegerea patriarhului sârb dela Carlovit. Înainte de alege, Vineri până noaptea târziu și Sâmbătă dim., a fost mare încordare între partidele congresului. În deoseb partidul radical a desvoltat o mare acțiune pentru alegerea candidatului său. Congresul a fost deschis la 10 oare a. m. de vice-președintele mirean Nicolae Giurgievici. Sala de ședințe a fost plină de public. O comisie a mers după comisarul regesc, care, sosind în sală, a deschis congresul, spunând în ungurește, cum se va purcede la alegerea patriarhului. Vorbirea lui a fost tradusă pe sârbește. După depărtarea comisarului regesc s'a încins din nou o discuție vie contra folosirii în congres a limbii maghiare. Dușan Popovics, independist, a vorbit energic contra procedurii urmate de comisarul regesc. În fine s'a dat din nou cetire decretului regal, referitor la alegerea patriarhului și apoi membrii — suspendându-se ședința — au plecat în biserica-catedrală, unde liturghia a fost oficiată cu mare asistență de administratorul, Bogdanovics. Comisarul regesc a asistat și el la liturghie.

— Alegerea patriarhului a avut loc în ședință închisă sub presidenția lui Giurgievici. Au fost de față 70 membrii. Episcopii n'au luat parte la ședință, ci în decursul acesteia și-au dat votul în locuința din palatul patriarhal a comisarului regesc. Votarea s'a terminat la 1 oară a. m. Președintele a anunțat următorul rezultat: *Din 70 voturi — a primit episcopul Zmejanovici 40, episcopul Nicolici 30, ep. Bogdanovici nici un vot. Se declară deci ales Zmejanovici, episcopul din Vêrșet.*

Această alegere nu-i de loc surprinzătoare, după ce partidul radical — majoritatea congresului — a votat cu Zmejanovici. E sigur însă, că guvernul unguresc

nu va recomanda regelui întărirea lui Zmejanovici, cu a cărui politică nu se poate de loc împăca. Congresul așadară, va fi din nou conchemat pentru alegerea altui patriarh.

— Partidul radical al congresului ar e de gând să trimită o deputațiune la Budapesta, în vederea întăriirii nou alesul ui patriarh. În special — se spune — că a re de gând să ceară sprijinul ministrului ui Kossuth.

— Un ziarist maghiar a avut o convorbire cu nou alesul patriarh, care între altele a zis: Conștiința mea protestează în contra faptului, că am fost ales din grație de partidul radical, ca membru al lui. Nici când n'am fost membru al vre-unui partid, mai puțin pot fi, ca patriarh. Propunerile și prezentările partidului liberal le-am sprijinit nu că așa fi membru al lui, ci pentrucă ca arhiereu am ținut de favorabile pentru biserică planurile partidului radical. Nici ca patriarh sârbesc nu voui fi în partid și tocmai de aceea privesc cu încredere la activitatea comună a partidelor, care, sper, va fi deopotrivă binefăcătoare și pentru biserică și pentru patrie. Ținuta mea politică va fi respectarea constituției patriei, iară loialitatea mea față de guvern nu va lăsa nici când de dorit. Cu politica nu mă voui ocupa direct, dar voui urmări cu interes evenimentele și nizuințele politice și le voui sprijini pe acelea, cari sunt în interesul bisericii și statului.

Impăratul Wilhelm felicită pe Sultan. La recepțiunea corpului diplomatic, făcută Vineri, după Selamlic, — dela care au lipsit ambasadorul Rusiei și reprezentanții statelor balcanice, ambasadorul german adresându-se Sultanului i-a zis: »M. Sa împăratul Wilhelm vă urează ca drumul, pe care a pornit M. Voastră, să fie binecuvântat, atât pentru M. Voastră cât și pentru Turcia«.

Serbările dela Șimleu.

Dela comitetul aranjator al serbărilor culturale din Șimleul-Silvaniei primim spre publicare următoarele:

Peregrinajul la mormântul lui Simeon Bărnuțiu, dela nașterea căruia se implinesc 100 de ani, va avea caracter pur bisericesc. Acest peregrinaj nici nu este pus la cale de comitetul serbărilor culturale ale »Asociațiunei«, ci de un comitet deosebit, designat anume spre scopul acesta, în frunte cu d-l Dr. George Pop, avocat în Zălau. El nu stă în nici o legătură cu »Asociațiunea«, ci se aranjează acuma, pentrucă tocmai în timpul acesta se implinesc suta de ani dela nașterea marelui nostru bărbat.

Invităm din nou pe On. Domni, cari doresc a participa, să se anuște de bună vreme, atât pentru cuartir cât și pentru banchet.

Amintim, că și-au anunțat participarea un număr mare de Români fruntași din depărtări. Așteptăm prin urmare ca toți intelectualii noștri din apropiere să-și facă datoria.

Teatru. Vineri seara, precum am anunțat deja, se va juca piesa teatrală țărănească în 4 acte și 1 tablou, cu muzică și cântări: »Moise Păcurariu«, de Dr. Dionisie Stoica. Dăm de astădată persoanele, cari vor juca în această piesă:

Moise Păcuraru . . .	Aurel P. Bănuțiu,
Radu Mocanu, țaran bogat	Stefan Mărcușiu,
Sofia, nevasta lui . . .	d-soara M. Orian,
Leane, fata lor. . . .	„ Elenuța Stanciu,
Safta, nepoata Sofiei . . .	„ Terica Pop,
Petrea Oțal } feciori	Stefan Boer.
Pavel Fugăță } din sat	Nicolae Munthiu,
Aron Pinteș, învățător	Dr. Iustin Cl. Iuga.

Coriști și lăutari.

Scena, decorurile, precum și cortina sunt toate pregătite anume pentru reprezentarea acestei piese.

Programul concertului. 1. Corul teo

logilor din Gherla și al Casinei române din Șimleu va cânta: »Hora«, lui G. Dima, »Răsunetul Ardealului«, de I. Vidu și balada »Constantin Brancoveanu«, de I. Mureșianu. Acompanianea o va face însuși d-l I. Mureșianu, prof. în Blaj.

2. D-șoara Cornelia Maniu (pian) și d-l Dr. Iustin Cl. Iuga (violină) vor cânta aria baletului lui Beriot.

3. D-șoara Lucia Lazar va cânta la pian »Olteanca« de I. Mureșianu și »Visul Ciobanului«.

4. D-l Ștefan Mărcuș, student la conservatorul de muzică din Budapesta, un bine apreciat tenor, va cânta romanța din »Aida« și o doină românească.

Monografia Sălajului. Schița monografică a Sălajului e terminată deja și se estinde pe 20 coale de tipar, format mare. Are o mulțime de fotografii originale, tabele statistice și harta românească a comitatului. Autorii ei sunt: Dr. Dionisie Stoica și Ioan P. Lazar.

Expoziția etnografică. Pe lângă cele amintite deja (popor, icoane, țesături, cusături etc.) în sala expoziției etnografice va expune și d-l Constantin Petride, pictor român în Jibou, câteva tablouri, pictură bisericească și lumească. Tot dânsul a desemnat icoanele bărbaților binemeritați ai Sălajului și a pictat cortina și pânzele scenei.

Revista ocazională. Din prilejul serbărilor vom tipări o revistă ocazională: »Astra la Șimleu«, unde se vor da toate lămuririle și informațiile necesare.

Anunțările de participare sunt a se adresa d-lui Ioan P. Lazar, președintele comitetului aranjator.

Mișcarea pentru pace. Din Londra se anunță, că guvernul a oferit Vineri seara un banchet delegaților congresului pentru pace. Primul ministru Asquith a ținut un toast în onoarea mișcării pacifiste și a arătat delegaților simpatia guvernului, însă a exprimat părerea că nu se poate conta pe desarmarea generală, deoarece siguranța națională trebuie să fie pusă în primul loc pentru toate țările. Sunt cu toate acestea alte mijloace decât războiele, pentru a regula cesiunile litigioase, de exemplu arbitrajul și convențiunile internaționale.

Persia și constituția Turciei. Ziarul »Times« află din Teheran, că guvernul a luat întinse măsuri ca poporul să nu afile despre acordarea constituției în Turcia. Cu toate acestea lucrul a fost aflat de toată lumea, și prin bazine și cluburi politice nu se discută decât despre acest fapt. Preoții reacționari țin predicii prin moscheile împotriva constituției, arătând că ea nu corăspunde spiritului Coranului.

»Frankfurter Zeitung« află din Teheran, că situațiunea se agravează. 200 de persoane s'au refugiat la ambasada turcă. O criză ministerială este iminentă.

România și evenimentele din Turcia.

»Neue Freie Presse« primește o lungă corespondență din București, care se ocupă cu atitudinea României față de evenimentele din Turcia. Articolul spune între altele:

»In cercurile politice se discută mult

evenimentele din Turcia. In ultimul timp presa română s'a ocupat mult de cesițiunea macedoneană, în legătură cu întevăderea Sturdza-Aehrenthal și cu declarațiunile d-lui Petre Carp. cari au provocat o mare indignare. In urma acestor declarațiuni guvernul s'a văzut nevoit să declare prin presa sa oficioasă, că România se interesează mult de cesițiunea macedoneană. Apoi veniră evenimentele din Turcia.

»Cei din România se pregătesc pentru toate eventualitățile. In consiliul de miniștri ținut eri (Sâmbătă) sub presidenția regelui, s'au discutat evenimentele din Turcia. Se zice, că regele a insistat în repetite rânduri asupra deosebitei importanțe pentru România, a schimbărilor din Turcia.

»Unul din miniștri a declarat următoarele unui diplomat străin: »Noi n'avem nici o pretențiune de a cuceri vre-un teritoriu în Turcia, dar în Macedonia se găsește aproape un milion de frați de ai noștri. Dorim ca aceștia să se poată dezvolta în libertate, pentruca cu timpul ei să poată jertfi munca lor pe altarul literaturii și al culturii românești. Noua eră găsește populațiunea română din Macedonia în condițiuni unice, deoarece ei nu pot să meargă mână în mână nici cu Grecii nici cu Bulgarii. In camera otomană e sigur, că vor pătrunde doi-trei Aromâni și un oarecare număr de Albanezi. Deoarece Aromânii și Albanezii nu urmăresc nici o cucerie a vreunei părți din teritoriul turcesc, ei nu se pot pune alături de Bulgari și Greci, cari urmăresc o îmbunătățire a Turciei. In asemenea împrejurări cercurile politice din România privesc cu multă speranță desfășurarea evenimentelor din Macedonia.«

In legătură cu acest interview »Neue Freie Presse« anunță, că în curând se va fonda la Monastir un ziar românesc și că propaganda românească în Macedonia va fi sprijinită cu mijloace bănești induslătoare.

Evenimentele din Turcia.

Jurământul Sultanului. — Tinerii turci și reformele. — Desființarea poliției secrete în Turcia. — Fraternalizarea din Salonic. — Selamlăcul de Vineri.

Se cunoaște acum textul cuvântărei ținută de Șeik-ul-Islam înaintea poporului. El apăru pe peronul clădirei ținând în mână coranul învâluit într'o pânză verde și zise următoarele:

»Viu cu cartea înaltului și ilustrului calif al Islamului, care m'a onorat cu o misiune înaltă și prețioasă. Plecat cu respect în fața marelui nostru calif, i-am descris bucuria, pe care o simte poporul turc pentru restabilirea constituțiunei. I-am spus, că pieptul fiecăruia dintre voi e plin de bucurie, că voi toți din întreaga patrie vă rugați pentru binele și prosperitatea Majestății Sale. I-am declarat, că aștept din ilustra sa gură câteva cuvinte pe care să le comunic poporului său. Sultanul mi-a declarat: »Cărțile constituțiunei vor fi veșnice și eterne, fără a putea fi schimbate vreodată«. Figura Majestății Sale imperiale strălucea într'o aureolă măreață și de o bunătate nesfârșită, și acestea fură cuvintele sale:

»Dela urcarea noastră pe tron, deși ni-se spusese că poporul osman nu a ajuns încă la o maturitate politică, i-am acordat constituțiunea. Deja de atunci am observat, că poporul turcesc era pregătit pentru constituție, dar împrejurările vremii de

atunci ne impuseră suspendarea constituțiunei, iar nu suprimarea ei. Astăzi, după ce am recunoscut, că poporul nostru e demn să se bucure de toate drepturile constituționale, cu ajutorul lui Dumnezeu, am restabilit aceste drepturi. Dorința noastră împărătească e de a asigura fericirea deplină a supușilor noștri. Dacă supușii noștri doresc, ca această constituțiune să dureze, vecinic și voesc o garanție, atunci jurăm că constituțiunea aceasta e asigurată și va rămâne în vecinicie. Toți supușii noștri, fără nici o deosebire să se bucure de lumină, de drepturi și de dreptate.«

»Frankfurter Zeitung« află din Salonic, că tinerii turci nu vor cere ca agenții civili ai reformelor din Macedonia să plece imediat din Turcia, ci ei se vor mulțami, ca comisiunile reformelor să nu se mai amestece în afacerile interne ale Turciei.

Rechemarea acestor comisiuni se va face, cred tinerii turci, de cătră însăși marile puteri.

O ediție specială a ziarelor turcești anunțând în mod oficial desființarea poliției secrete. După cele ce spun zarele, când Sultanul s'a urcat Sâmbătă în trăsură, elevii școlii militare i-au făcut o zgomotoasă ovațiune. Sultanul mișcat le-a strâns mâinile. După ce s'a reîntors din moschee, Sultanul a stat o jumătate de ceas la fereastra din palat salutând mulțimea, care-l aclama. Sultanul a declarat ambasadorilor, că constituțiunea va fi aplicată și că niciodată și în nici un fel acest act nu va fi violat.

Se comunică din Salonic, că acolo sosesec grupe de toate naționalitățile. Mitropolitul din Prizrend împreună cu mai mulți Sârbi sosiți s'au dus la club, unde după ce au fraternizat mitropolitul a ținut un discurs mulțimii grămădită pe piața libertății. Deasemenea a vorbit șeful bulgar Sandansky, care a atacat pe Sultan și pe Europa. Sandansky și cu Panitza au avut prin telegraf o lungă conferență cu șefii organizațiunei interioare din Sofia. O numărăoasă bandă greacă, compusă din macedoneni, a sosit la Salonic fără arme și i-s'a făcut o călduroasă primire. Orașul păstrează mereu aspectul său însuflețit și scenele de fraternizare continuă.

Din Constantinopol se anunță, că participarea corpului diplomatic la Selamlık a fost spontanee; din această cauză, câțiva șefi ai misiunilor lipseau. Sultanul a zis, că este vesel că diplomația a fost martoră a manifestațiunei poporului său, că va urma pe calea, pe care a început pentru salvarea imperiului său și speră, că în această tendință va fi susținut de puteri.

Ziarele turcești raportează, că după Selamlık Sultanul, foarte satisfăcut de manifestațiunea de iubire a populațiunei, a zis unor persoane, cari se aflau aproape de dânsul: Iubesc națiunea mea. Până acum am fost înșelat de trădători; de acum înainte, națiunea va trăi cu mine și eu cu dânsa. Sunt sigur de fidelitatea ei! Sultanul era foarte emoționat. Azistenții aveau lacrimi în ochi.

și umiliri poporul german s'a înălțat la rangul de cel mai strălucit în ale științii și puternic factor în ale politiceii.

Te invit, iubite prietino, să discutăm în foiletonul bătrânei noastre gazete, ce s'ar putea face, ca prețiosul capital cultural național ce-l reprezintă tinerimea noastră universitară să nu se micșoreze pe viitor, ci să crească proporțional cu lipsurile și luptele mari ale poporului nostru.

II. Scrisoarea a doua: Patru păreri asupra stării tinerimii noastre de azi. O scădere comună a acestor păreri.

Iubile prietene,

Discuția și în cesițiunea asta a pornit-o profesorul Iorga. Cunoști articolul apărut în »Neamul Românesc« în care, după ce zugrăvește fazele evoluției în spre rău observate la caracterul »Ardeleanul«, arată patruilde (pe Dr. I. S., H. Ch., Dr. I. R.-P. și O. C. T.) viciate de societatea din capitala judeo-maghiarismului, și sfârșește prin a ne indegeta pericolul mare ce ne amenință.

Poetul Goga într'un duios articol de fond din »Țara Noastră« a susținut, că acele constatări ale lui Iorga ar fi c'am

Cum se esecută noua lege Apponyi.

Din comitatul Muraș-Turda, 28 Iulie 1908.

Comisiunile administrative comitatense nu ne slăbesc de o vreme cu porunci peste porunci, în legătură cu executarea art. de lege XXVII din 1907 — fătul trufășului ministru Apponyi. Și e curios, că încep tocmai de unde mi-se pare că e mai limpede dreptul nostru de a nu ne acomoda încă ei, sau nu în forma cerută.

Așa pe la noi (locul nu impoartă) se cerea mai lunile trecute, a li-se trimite la comitat în câte două exemplare ungurești atât actele de dotațiune învățătoresți, cât și protocoalele despre venitele din acele acte, fără a-o spune, că cele după noua lege, ori cele vechi!?

Mulți s'au grăbit fără multă gândire a urma ordinului, făcând spese bisericilor și cu tradusul și cu legalizările.

Eu cred, că §-ul 19 din instrucțiunea la art. XXVII cere așa ceva numai unde se sistematizează salariile după noua lege.

Acum mai în urmă se cer cu zor embleme și steaguri cu termen de 30 zile, când colo art. de lege XXVII—1907: § 17 spune, că de aceste are să îngrijească ministrul de culte în cadrul și sarcina bugetului său!...

Cum stăm dară? Pe lângă pagubă ar fi și compromițător a ne vedea mânați înainte fără nici o bună îndrumare mai la vreme.

Un preot român.

STIRILE ZILEI.

— 20 Iulie v.

Dela biroul »Asociațiunii« din Sibiu primim spre publicare următorul avis: Mai bine de o lună am cerut dela ministrul de comerț bilete cu preț redus pentru adunarea generală a Asociațiunii ce se va ținea în Șimleu. Până acum nu am primit nici un răspuns. Indată ce vor sosi ne vom grăbi să le trimitem la toate despărțămintele sau le vom duce la Șimleu, ca membrii Asociațiunii să le poată întrebuița măcar la întoarcere.

Peregrinaj la Bocșa-română și excursiune științifică la Moigrad. Din Șimleul-Silvaniei ni se scrie: In August a. c. se împlinesc 100 de ani dela nașterea lui Simeon Bărnuțiu, a marelui nostru bărbat istoric, născut și înmormântat în Bocșa-română a Sălajului. Din acest incident românii sălajeni aranjează la 9 Aug. a. c. un peregrinaj la mormântul lui. Se va servi un parastas și toți cei de față se vor închina la acest scump mormânt. Vorbiri nu se vor ținea, ci se vor spune numai rugăciuni, precum și o predică ocazională. Tot în 9 Aug. n. se aranjează și o excursiune la Moigrad, unde a fost capitala vechei Dacii porolisene. Această excursiune va fi condusă de d. prof. pens. Gavril Trif din Șimleu, care va da informațiunile necesare. Atât peregrinajul la Bocșa, cât și excursiunea la Moigrad aranjează un comitet constător din dnii: dr. George Pop, dr. Ioan Suciu, advocați în Zălau, Lazar Maior, propr. în Periceiu și Casiu Deleu, propr. în Sicu. Atât la peregrinaj, cât și la excursiunea științifică sunt invitați toți românii și mai ales oaspeții, cari vor lua parte în Șimleu la serbările Asteii.

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Despre tinerimea noastră universitară.

Patru scrisori, de Aurel Dobrescu, medicinist.

I.

Intâia scrisoare: Insemnătatea chestiei, insemnătatea tinerimii.

Iubile prietino,

Scrisorile ce vor urma sub titlul de mai sus le-aș fi scris bucuros îndată după ce ai fost atins tu aceasta cesițiune în Scrisoarea — cătră mai mulți din 10 Mai v., 1908, publicată tot în acest loc. Dar n'am făcut-o, de-o parte fiindcă promiteai un ciclu întreg de scărmanări sociologice în aceiași materie, pe de alta fiindcă eram pe atunci în Elveția, unde nu-mi stătea la dispoziție bibliografia discuției.

Abia ajuns acasă, mă simt îndemnat de-a reimprospăta tractarea acestui foarte însemnat capitol din viața noastră națională; pentrucă mi-se pare, că atât tu, cât și fratele Suciu în »Unirea« v'ați prea o-păcit cu crearea de categorii, în care să vă încapă băieții »aristocrați« și »nearisto-

crati«, și nici măcar n'ați încercat să arătați vre-o cale, pe care s'ar putea ca im-pasul astăzi neînconjurabil, ca pentru ne-amul nostru, ce trebuie să poarte o eroică luptă pentru existență, majoritatea conducătorilor se crește într'un mediu corumpător, — zic, cum s'ar putea ca acest impas să-l facem cât mai nepericulos pentru viața noastră națională.

Aceasta e cesițiunea. Și e atât de insemnată, încât merită s'o discutăm nu numai noi tinerii în foiletoane ușoare, ci mai ales bătrânii în studii temeinice. Căci oricât de mare ar fi învâlmășala ce-o produce o luptă neegală ca cea purtată de poporul român supus coroanei Sf. Ștefan, — tinerimea n'ar trebui pierdută din vedere ori apreciată numai prin vorbe ocazionale, ci ar trebui făcută obiectul unei acțiuni sistematice de cultivare.

Să ne aducem numai aminte cum s'au purtat de exemplu Germanii într'un caz analog. In timpul când germanismul era dismembrat și ca atare era numai obiect nu subiect în politica europeană, ei grija cea mai mare și-au îndreptat-o asupra școalelor înalte, de unde apoi ca din tobla fermecată, se revărsară asupra întregului popor eroicii purtători de cultură solidă, de idealuri. Și după grele suferințe

1) Scrisoarea e semnată de Sever Dan. — Redact.

Condamnarea deputatului Ivanca. Tribunalul reg. din Pojona a condamnat pe dep. naționalist slovac *Ivanca* la un an închisoare și 1000 cor. amendă în bani pentru niște preținse discursuri »agitatorice» ce le-ar fi rostit în cercul său electoral.

Preoților noștri gr-cat. »Rev. Bistriței» le împărtășește știrea, că congrua pe jumătatea a doua a anului curent a sosit deja la consistorul din Gherla, și se va distribui în timpul cel mai scurt.

Din Bucovina se scrie, că guvernul a hotărât la stăruința »Centr. însoțitorilor econ. române» un ajutor de 150.000 cor., țăranelor, cari au suferit pierdere în urma secetei din vara anului acesta, asemenea le va da fân, paie, nutreț pentru vite precum și slobozenia de păscut în pădurile fondului religios, cu facerea conspectului despre cei ce vor beneficia de acest ajutor este încredințat »Centr. însoțitorilor» cu multele ei filiale.

Despărțământul D.-Sân-Mărtin al »Asociațiunii» pentru literatura română și cultura poporului român își va ținea adunarea cercuală prevăzută în §-ul 41 din statute în comuna Boian (Alsóbajom) la 9 August st. n. 1908 la ora 1 după amiază. La care adunare prin aceasta sunt invigați toți membrii fondatori, pe viață, ordinari și toți iubitorii de cultură și înaintarea poporului român.

Taft amenințat cu moartea. »Daily Mail» află din New-York, că Taft candidatul la președinția Statelor-Unite s'a asigurat pentru suma de 20.000 funzi sterlingi. El a fost determinat la aceasta de cele două incidente, pe cari le-a avut în timpul ultimei sale călătorii pe un vapor. Un marinar a tras asupra lui mai multe focuri de revolver, și a doua zi un alt individ a tras un foc de revolver asupra cabinei, în care dormea Taft. Aceste două atentate nu l'au intimidat pe candidatul la președinție, dar au alarmat mult pe intimii săi.

Impăcarea Papei cu Curtea Italiană. Ziarele din Roma anunță, că Papa Piu al X-lea a pus la dispoziția familiei regale, castelul său dela Castel Gandolfo. Regele va dispune amenajarea castelului, pentru a-și lua acolo reședința de vară. Imprejurarea aceasta dovedește, că s'a pornit o acțiune de conciliere între Vatican și Quirinal. Ziarele salută cu căldură această acțiune.

Deraierea din gara de Nord. Sâmbătă dimineața, la oarele 11 și 15 mașina No. 701, care manevra în gara de Nord din București a deraiat în dreptul podului dela Luther. Partea dinaintea mașinei a rămas pe linie. A deraiat numai tenderul, care a ocupat astfel două linii. Cauza deraierii e devierea greșită a acului. Nu s'a întâmplat nici un accident de persoane. Printre pasagerii sosiți cu acest tren și cari s'au văzut nevoiți să vină pe jos până în gară erau și dnii P. P. Carp și Gh. Gr. Cantacuzino, cari veneau dela Florești.

Furt în minele de aur din Transval. În minele de aur din Iohannesburg s'a dat de urmele unor hoți, cari furau de ani de zile mari cantități de minerai de aur. Nu s'a putut stabili precis cine sunt hoții. S'au organizat întinse măsurile de pază. Hoții duceau mineraiul furat la un loc cu bagajul lor la Turban, și cu tot controlul riguros dela vâmi, reușeau să-l introducă în Europa. Paguba cauzată trece de o jumătate de milion de franci.

ungurene se recrutează cești din ceata a treia.

Tot în cestiunea asta ai publicat tu, dragă prietino în foiletonul Gazetei niște »essai-uri» din vârful penei.

Esti de părerea, că toată cestiunea e aceea, că băieții noștri sunt rău crescuți, că nici familia, nici școala noastră nu-și face datoria; »că noi de noi tinerimea nu vom izbuti în nici-un chip să ne reformăm. Aceasta grea operă trebuie s'o facă părinții noștri și alți »conducători firești» mai bătrâni, în rândul dintâi profesorii și dascălii noștri!

Acestea sunt pe scurt cele patru aprecieri a stării tinerimii noastre universitare.

Abstrăgând dela aceea, că unele din scrisorile acestea sunt extremiste, simțim la toate un gol nemotivat: în nici una nu aflăm indicate mijloace concrete pentru a feri tinerimea de veninul vieții de oraș mare jidovit.

În scrisoarea III, să dezbatem și combatem unele afirmațiuni, și să încercăm a arăta adevărata natură și mărime a pericolului, ear în a patra să încercăm a arăta — terapia.

Bandiți într'un pension de fete. Din Paris se anunță, că trei bandiți au pătruns Sâmbătă noaptea într'un pension de fete din suburbii St. Antonie. Au traversat dormitoriul, în care se aflau 16 fete și au intrat într'o cameră vecină în care dormeau două pedagoage și directoara. Bandiții loviră pe cele trei femei cu drugi de fier. Uneia dintr'ânsele, directoarei, i-se zdrobi craniul, celelalte două fură grav rănite. La țipetele victimelor, elevele se sculară din somn și alergând în camera vecină se aruncară la picioarele bandiților, implorându-le milă și iertare. Bandiții se lăsară a fi înduioșați și dispărură. Se crede, că conducătorul lor era chiar nepotul directoarei.

Aventura unui general american. Generalul american Wartwel, care a participat la războiul civil și la cel din Mexico și care astăzi e de optzeci și doi ani, se însurase pe la 1889 cu o domnișoară Isabella Colle. Tineră și drăgălașa fată avea numai un cusur: se îmbolnăvise de lepră pe când îngrijea de fratele ei mai mic. Autoritățile aflară d'abia de curând lucrul acesta și internară pe dna Wartwel într'un spital de izolare. Generalul ceru să fie internat și dânsul și deoarece cererea îi fu respinsă, el pătrunse cu forța în spital și reuși să-și răpească sotia, bătând personalul spitalului. Generalul a plecat cu automobilul în Mexic, unde legile nu sunt atât de aspre față cu leproșii.

Administrațiunea revistei »Păstorul Sufletesc» aduce la cunoștința Onor. cler, că din pricina multelor ocupațiuni grele și neamănăver, împreunate cu sărbătorile »Astrei», numărul 8 pe luna August se va putea trimite numai mai târziu și deodată își cere scuzele, în firma speranță, că Ven. Cler — apreciind pedecile — va trece cu vederea aceasta mică neregularitate.

Un candidat de avocat cu praxă bună află aplicare durabilă pe lângă condițiuni favorabile dela 1 Octomvrie a. c. în cancelaria subscribului. Dr. Dionisie Romar, avocat Mediaș (Medgyes).

Anuarele școalelor noastre.

IV.

Anuarul XXXII al gimnaziului român gr. or. din Brad (Brad) și al școlii primare anexate acestuia pe al 39-lea an școlar 1907/8 publicat de Dr. Pavel Oprea, director, Nagyszeben, tiparul tipografiei archidiecezane, pag. 47.

Partea primă a anuarului cuprinde disertația »Creșterea de acasă și dela quartire» ținută cu ocaziunea deschiderii festive a anului școlar 1907/8 la gimnaziul român gr. or. din Brad, în 8 (21) Sept. 1907 de prof. Dr. Traian Suciu. Cu precizie și corectitate de laudat, trece conferențiarul peste creșterea copiilor acasă la părinți, continuarea educațiunii la gazde și sfârșește, anunțând în câteva cuvinte despre activitatea educatoare a școlii. Atingerea astorfel de chestiuni, despre educarea copiilor în afară de școală, ceea ce are rol hotărâtor asupra moralei și întregii dezvoltări a tineretului, este în deosebi la începutul anului școlar temă foarte potrivită și de mare interes pentru tineri, ca și pentru părinți și profesori.

Urmează date referitoare la personalul didactic. Acesta a constat din 8 profesori și 2 cateheți pentru școlarii de altă confesie. Medicul institutului e Dr. Tiberiu Tisu.

Pentru lărgirea și răspândirea științei, — institutul are 1) o bibliotecă centrală, în uzul corpului didactic, constând din 3088 opuri și reprezentând o valoare de 12,307 cor. 21 fl. 2) bibliotecă de clasă, în număr de 4, pentru cele patru clase, conținând în total 529 volume și 3) bibliotecă de mână, pentru profesori, constând din 28 opuri în 58 volume. Afară de acestea stau la dispoziția profesorilor 16 reviste și ziare, românești și ungurești, dela noi și străine. Cabinetele și colecțiunile, având un număr bogat de obiecte, reprezintă mare valoare științifică pentru institut; formând o valoare în bani, de aproximativ 6430 cor. Cabinetele și colecțiunile conțin următoarele secții: geografico-istorică și tipuri etnografice, de mineralogie, botanică, zoologie, fizică, chemie, geometrie, gimnastică, muzică și colecție de 107 diapozitive.

Trecând la fonduri amintim 1) Masa studenților înființată în 1901. Are 41 fondatori binefăcători și 74 binefăcători pe viață. A solvit prânzul la 4 beneficienți à 10 fl. pe lună, și a dat ajutor de 40—50 cor. la 13 școlari. În total a distribuit suma de 890 cor. Starea fondului în 31 Dec. 1907 a fost; 21,788 cor. depuși la diferite bănci românești. 2) »Fondul elevilor

morbosic», înființat în 1886, reprezentând un capital de 13,174:30 cor. depuși la »Crișana» din Brad spre fructificare și 3) »Fondul Dr. Iosif Hodoșiu», fundat la 31 August 1904 având o avere de 5747:86 coroane.

Pentru înlesnirea excursiilor băieților, s'a fondat și »Fond de excursiuni», prin dăruiri ale elevilor; nu se spune, la ce capital a ajuns. Astfel de fond după cât știu, nu există la toate gimnaziile dela noi.

Numărul școlarilor înmatriculați în 1907/8 la gimnaziu a fost 176; dintre cari 170 ordinari și 6 privațiști. Examinați după locul nașterii majoritatea elevilor o formează cei din comitatul Hunedoarei 81, apoi din Arad 34, Brad 13 și alte ținuturi. Pe baza examinării progresul în studii al celor 164 școlari ordinari din gimnaziul (6 s'au depărtat din institut din diferite motive) se poate calcula aproximativ în modul ce urmează: se promovează 132 (80:5%), repetează esamenul ca căzuți din 1 obiect 18 (11%) și neîndestulitor din mai multe obiecte, deci repetează clasa 14 (8:5%) Rezultatul se poate numi deci îmbucurător.

Referitor la școala primară anexată gimnaziului însemnăm următoarele date statistice: Au fost înmatriculați 91 elevi, reprezentând astfel o creștere însemnată față de numărul elevilor înscriși în anul trecut.

Rezultatul examenelor, la finea anului se prezintă exprimat în procente: se promovează 82:8%, au neîndestulitor din 1 obiect 4:9%, din mai multe obiecte 12:3%.

Intâmpinare.

Primum dela d-l Dr. Liviu Lemény următoarea intâmpinare la unele afirmări făcute de autorul foiletonului »Din amintirile lui Barbă-Albă», căreia ne simțim datori a-i da loc.

Onorată Redacțiune! În foiața prețuitului D-voastră ziar supt pseudonimul pentru mine destul de transparent de »Barbă-Albă» au apărut niște amintiri din tinerete mai mult, mai puțin hazlii.

Între acestea domnul Barbă-Albă și-a permis a afirma, — numind cu numele pe tatăl meu răposat, fost căpitan suprem al districtului Făgărașului, — că acela i-a dat sfatul, ba l'a îndrumat chiar, ca să comită fel de fel de abuzuri de oficiu, la pertractări, la alegeri de primării, la asentări, ca astfel să facă bani mulți cu salariu mic, — mai departe, că i-a vândut cu bani scumpi doi cai cu hamuri și o cabrioletă luând cambiu dela el.

Cu lucruri de acestea nu se glumește și dacă Barbă-Albă află de bine a spune, că a urmat acele sfaturi, — eu unul declar, că atari povești dela tatăl meu nu a putut primi, precum goală scornitură e și povestea cu caii cei cumpărați pe cambiu de 1500 florini.

Știu aceea, că tatăl meu a fost un bun protector al lui Barbă-Albă, pe care de multe ori l'a ajutat în diferitele sale nevoi și necazuri, precum a ajutat și pe mulți alții, cari mai bine decât Barbă-Albă îi cinstesc cu recunoștință memoria.

Tatăl meu a avut mulți dușmani ca orice om de valoare și recunoscută energie, mai cu samă în vremuri agitate, a fost chiar și în mod josnic calumniat, — dar lumea cea mare românească îi cunoaște faptele, cari sunt scrise pe paginile istoriei neamului nostru și nici una faptă lipsită de demnitate, nici una faptă slabă despre el nimenea pe lume nu va putea dovedi.

Sum curios cu ce va ști scuza Barbă-albă — purtarea sa, când va fi tras la răspundere.

Ori doară i-s'au albit și creierii precum i-s'a albit barba, de nu mai știe ce este calumnia?

Ce să crezi despre un om, care însuși recunoaște, că pe cale necinstită a făcut bani și care nu se sfieste a mărturisi, că a benchetuit în crâșmă cu de el persecutatul apoi de el apărutul criminalist, vostit hoț de cai și de sas ucigaș, cu el și încă cu trei amici?!

Vom mai vedea ce va mai fi cu Barbă-albă.

Cred însă, că nu numai pietatea fească, dar chiar și conșiderația generală reclamă ca memoria unui bărbat istoric al neamului nostru să nu poată fi — fără protest public — în mod atât de frivol murdărită.

Rog deci să binevoiti a publica aceste reflexiuni în prețuita D-voastră »Gazetă» Sibiu, 18/31 Iuliu 1908.

Al On. Redacțiunii

cu distinsă stimă

Dr. Liviu de Lemény.

Varietăți.

Serviciul sanitar al orașului Londra, posedă un azil pentru nebunii între vârștele 12—21 de ani.

Pentru-că se știe, că munca în astfel de împrejurări contribuie cât de puțin la îmbunătățirea mai cu seamă a unor nebuni și pentru-că aceste aziluri au de scop să dea celor internați puțința de a-și câștiga existența, toți învață vre-o meserie.

S'a observat însă de curând, că mai mult decât ori-ce fel de muncă și decât cunoștința unei meserii poate să contribuie la îmbunătățirea stărei lor mentale — muzica.

S'a început a li-se preda muzica. La unii s'a observat talent, la alții o înclinare deosebită și la fie-care destulă plăcere.

Pe lângă foloasele variate, ce pot avea din cunoștința muzicii, acești alienați cucerii de această nouă și plăcută a lor preocupare se îndreaptă cu pași siguri, dacă nu spre completa vindecare, măcar spre o ameliorare, care să le dea puțința de a-și câștiga singuri existența sau chiar de a reintra în sânul societății.

Muzica în adevăr place ori cui. Dar până acum nu se știa, că poate să vindece de nebunie.

Și să nu te miri văzând că în unele școli muzica se predă facultativ! Ea ar trebui să se predea pe o scară foarte întinsă în saloanele »înaltei societăți», pentru cei mai mulți automobiliști (curs pregătitor), pentru iubitorii unor sporturi, pentru școala de adulți, ce-ar trebui să funcționeze în unele parlamente, pentru unii miniștrii (curs de repetiție) muzică pentru redactorii descreerați și perciuna și din diferite redacții și — să mă ierte Dumnezeu — tot o muzică specială cred că i-ar mai putea mântui pe »moderații» noștri.

S'a constatat în urma unor îndelungate experiențe și se va mai constata încă folosul, pe care îl poate aduce muzica nu numai pentru ușurarea sufletului, ci și pentru ușurarea și limpezirea minții.

M.

ULTIME ȘTIRI.

București, 3 August. În consiliul de administrație a Casei rurale au fost aleși d-nii Al. Constantinescu, P. Brătășanu și V. Brătianu.

Sofia, 3 Iulie. Se anunță din Salonic, că inspectorul general al Macedoniei și-a dat dimisiunea.

Bibliografie.

»Luceafărul», Nr. 15 a apărut cu următorul sumar: Dr. I. Rațiu: Simeon Bărnuțiu. Aron Cotruș: Cântec (poezie). Z. Bărsan: Mărturisire (poezie). M. Cuntăș: Cântecul Ilenii (poezie). I. Agărbiceanu: Tușa Oana. Victor Eftimiu: Ultimul om (poezie). B. Lăutarul: Compozitorul Tudor cav. de Flondor. Cronică: Examenul Conservatorului din București. Soarele și Pământul. Bibliografie. — *Ilustrații*: Simeon Bărnuțiu (două). Pereche tânără din Rodnănouă Țăran din Poiana Sibiului. Nuntă din Poiana Sibiului. — T. cav. de Flondor.

St. O. Iosif. »Zorile» Dramă istorică. n două acte și în versuri. Prețul 1 ocr. 110 b. porto.

»P. Ispirescu» Povestirile unchișului sfântos. 1 cor. 50. (10 b. Porto).

Vasile Alexandri. Ediția II din opere complete. Teatrul I.

De cuprinsul următor:

»Soldan Viteazul», Mama Anghelușă», »Herșeu Bococagiu», »Clevetici», »Sandu Napoia», »Surugiul», »Ion Păpușariul», »Cucoana Chirița», »Barbu Lăntaru», »Paraponisicul», »Kera Nastasia», »Haimana», »Gură-Cască», »Stan Covrigariul», »Vivandiera», »Păcală și Tăndulă», »Săra mătעי», »Craiu nou», »Hartă Răzășul», »Ramășagul», »Peatra din cisă», »Nunta țărănească», »Chirița la Iași», »Chirița în Provincie».

Prețul 1 cor. 50 b. (20 bani porto).

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor respons.: Victor Branice

Dr. STERIE N. CIURCU.

VIII Kochgasse Nr. 29 — Viena

Consultațiuni

cu celebritățile medicale, cu specialiștii de la facultatea de medicină din Viena.

Telefon nr. 17065.

